

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-236-4-25>

**THE CHANGES IN MODERN SOCIETY AND NECESSITY
TO UNDERSTAND THEM**

**ЗМІНИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА НЕОБХІДНІСТЬ
ЇХ ОСМИСЛЕННЯ**

Pavlov V. L.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Humanities
National University of Food
Technologies*

Павлов В. Л.

*кандидат філософських наук,
доцент,
доцент кафедри гуманітарних
дисциплін
Національний університет харчових
технологій*

Pavlov Yu. V.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Philosophy and Methodology
of Science
Taras Shevchenko Kyiv National
University*

Павлов Ю. В.

*кандидат філософських наук,
доцент,
доцент кафедри філософії
і методології науки
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Turchyn M. Ya.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Philosophy, Bioethics
and History of Medicine
O. O. Bogomolets National
Medical University
Kyiv, Ukraine*

Турчин М. Я.

*кандидат філософських наук,
доцент,
доцент кафедри філософії, біоетики
та історії медицини
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Довкілля – єдність двох взаємопов’язаних і водночас різних систем: природи та суспільства. Оскільки в останньому принципово важливу роль відіграє суб’єктивний чинник, то спрогнозувати локальні і глобальні зміни тут надзвичайно важко. Вони відбуваються постійно і далеко не завжди так, як очікують фахівці та прості люди. ХХІ ст. у цьому плані не стало винятком. Наївні сподівання, що нове тисячоліття принесе подолання проблем та розв’язання суперечностей,

накопичених раніше, не виправдались. Сталось навпаки – ситуація у світі набула якісно нового (не кращого) стану. Зупинимось лише на декількох моментах.

1. Продовжує збільшуватись дистанція між економічно і соціально відсталими країнами та країнами, громадяни яких, користуються благами, що забезпечують їм життя, гідне людини. І тут йдеться не тільки про високорозвинені суспільства, а й про ті, економічний потенціал яких не такий вже й значний. Розумне поєднання демократичних можливостей легітимно обраної державної влади, політично незаангажованих правових інституцій, різноманітних ініціатив та дій громадянського суспільства дозволяє значній частині населення планети почувати себе соціально захищеною і з оптимізмом дивитись у майбутнє. Протилежність цього – економічна нестабільність (нерідко просто бідність), політичний тоталітаризм, соціальна незахищеність, корупція, неможливість (а то і небажання певної кількості людей) отримати навіть мінімальну освіту – реальність буття іншої частини населення. Натомість – неприязнь останніх до перших і різноманітні вимоги від них не просто допомагати бідним, а й посилення бажань жити за рахунок тих, хто досяг успіхів. Реальністю нинішнього століття стали численні спроби великих мас шукачів кращого життя в насильницький спосіб не тільки перетинати кордони благополучних країн, а й ультимативно вимагати дати їм можливість селитись там, де бажають. При цьому вони, як правило, не демонструють щонайменші наміри інтегруватись в нові соціокультурні реалії, стати активним і повноцінним учасником життєдіяльності держав, які їх прихистили.

Натомість мігранти продовжують вести спосіб життя, до якого звикли дома. Багато з них свідомо ігнорує моральні і правові норми країн, що стали для них другими домівками, продукує конфлікти з місцевими жителями та органами правопорядку, стає вагомим поповненням кримінального середовища. Послідовно реалізується принцип «Живу за рахунок інших». В країнах, які володіли раніше колоніями, активно пропагується ідея відповідальності нинішніх поколінь за неправомірні дії їх предків щодо корінного населення Африки (і не тільки), значна частина якого попала в рабство до білошкірих. Низкою політиків, окремими засобами масової інформації відстоюється принцип колективної вини. Мігранти все частіше стають «розмінною монетою» в політичних відносинах між державами. Достатньо згадати активне використання цього феномену у 2021 р. Туреччиною при відстоюванні своїх інтересів у стосунках з країнами

Європейського союзу чи сприяння Білоруссю (у відповідь на санкції того ж Союзу проти неї у зв'язку з порушенням у країні прав людини) намаганням мігрантів за допомогою фізичної сили незаконно перетнути кордон з Польщею.

Існує безліч інших проявів і наслідків економічної і соціальної дисгармонії на планеті. Їх число постійно збільшується. Не змінюється тільки одне – сама проблема. Її вирішення потребує величезних зусиль світового співтовариства і кардинально нових підходів. Але світ, навіть в умовах глобалізації, залишається економічно, політично, соціально, ментально розрізненим. Далі розмов, політичних дискусій, висловлення занепокоєння існуючим станом справ, разових матеріальної і фінансової допомоги відсталим країнам справа не рухається.

2. Зміна геополітичної і воєнної ситуації на планеті, передусім у Європі. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. знаменувався непротистояннями на Балканах. Один з них – протистояння між албанцями (що проживали на території краю Косово) і сербами. Воєнну участь у ньому (без належних для цього підстав) брало НАТО. Протистояння мало і має етнічне підґрунтя і давню історію. Сербський націоналізм щодо косоварів набув крайніх проявів – розпочались етнічні чистки і примусове витіснення цього населення з території краю. Політичні перемовини і намагання міжнародних організацій добитись для Косово автономії в межах Союзної Республіки Югославії результату не мали. Найбільше, чого вдалось досягти, – надання Косово рішенням Ради безпеки ООН у червні 1999 р. статусу протекторату під егідою Тимчасової Місії ООН і Міжнародних сил з підтримки миру у краї.

У лютому 2008 р. косовські албанці в односторонньому порядку проголосили державну незалежність Косово. Відбулось це з мовчазної згоди низки розвинутих країн. У липні 2010 р. Міжнародний суд ООН визнав, що подія не суперечить нормам загального міжнародного права. Правда, рішення суду юридично не є обов'язковим (це т. з. консультативний висновок). І все ж, маємо юридичний прецедент, що у вищій мірі негативно вплинув (впливає і тепер) на теорію і практику конституювання державності: «якщо іншим можна порушувати територіальну цілісність держави, то чому б не спробувати і нам». Тим самим апіорі були «відкриті ворота» для аналогічних дій в інших регіонах планети та виправдання сепаратизму. Хоча багато країн визнали державну незалежність Косово, зробили це далеко не всі. Україна – серед них.

У серпні 2008 р. відбулась, як її нерідко називають, «перша європейська війна ХХІ ст.» – між Російською Федерацією і Грузією.

Її наслідок – порушення територіальної цілісності Грузії. З її складу силовим чином були вилучені регіони Південної Осетії та Абхазії. Вони набули статусу псевдореспублік (з контролем за ними з боку Російської Федерації). І хоча міжнародні організації висловили негативну оцінку дій Росії, світ, по суті, адекватним чином не відреагував на означені події, що дало можливість цій державі у недалекому майбутньому розпочати агресивні дії щодо України. Ситуація багато в чому аналогічна подіям, що розгортались у Європі у кінці 30-х років ХХ ст., коли фашистській Німеччині дозволили безкарно анексувати Австрію та Судетську область Чехословацької республіки. Непокаране зло продовжувало розповсюджуватись по Землі, що призвело, як відомо, до початку Другої світової війни з її численними людськими жертвами, матеріальними і культурними втратами.

2014 р. увійшов в історію як рік початку російсько-української війни. З 20 лютого відбувалось перекидання російських воєнних підрозділів (без розпізнавальних знаків) і техніки на територію Криму та блокування розташованих там частин української армії. Через невеликий час (без бойових дій) Російська Федерація анексувала півострів. 21 березня Крим офіційно став одним з її суб'єктів. Починаючи з 1 березня силами російських спецслужб за участю завезених із Росії молодчиків та місцевих сепаратистськи налаштованих елементів «розкитувалась» ситуація на сході та півдні України. Захоплювались адміністративні будівлі. Відбувались бойові протистояння між українськими та російськими воєнними. У квітні за підтримки Російської Федерації на частинах захоплених ворогом Донецької і Луганської областей були створені дві псевдореспубліки – Донецька народна і Луганська народна. З того часу воєнні дії у цих регіонах не припинялись. 24 лютого 2022 р. – початок повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. Війна заявила про себе на повну силу.

3. Події, що мали і мають місце у всіх регіонах планети (економічні, політичні, воєнні, екологічні, у сферах медицини, релігії, освіти тощо) у нинішньому столітті з усією силою показали недосконалість існуючої системи міжнародної безпеки та нездатність різноманітних міжнародних інститутів забезпечити стабільний і безконфліктний розвиток цивілізації. Сучасний світ не має дієвих механізмів попередження та розв'язання конфліктів різного ґатунку (від локальних до загально-цивілізаційних). До речі, не мав їх він і раніше. Але варто пам'ятати, що ми не в Середньовіччі і масштаб та наслідки сучасних змін зовсім інший, ніж раніше. Сили зла стали більш руйнівними. Вони мають різноманітний прояв – інтелектуальний, псевдоморальний, інформаційний, воєнний тощо. Та будь-яка сила завжди боїться іншої сили, передусім сили

примусу. Так сталося, що всі міжнародні інституції апелюють передусім до чинників морального характеру – занепокоєння, осуду, висловлення тривоги, попередження та ін. І лише одна організація у світі володіє реальною силою примусу – НАТО. В її основі потенціал армії, що забезпечує колективну безпеку низки країн. Ті ж, хто не входить до цього об'єднання, постійно знаходяться у зоні ризику.

Події останнього часу свідчать, що ні ООН, ні МАГАТЕ, ні Всесвітня організація охорони здоров'я, ні Рада Європи, ні всі інші міжнародні утворення позбавлені дієвого і ефективного впливу на хід подій. Це означає, що настає час кардинально змінити ситуацію і колективними зусиллями вибудувати нову систему безпеки у світі та протистояння різноманітним викликам природи і суспільства.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-236-4-26>

GLOBAL WORLD: METHODOLOGICAL PROBLEMS OF PHILOSOPHICAL ANALYSIS

ГЛОБАЛЬНИЙ СВІТ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Savelieva M. Yu.

*Doctor of Philosophical Sciences,
Professor,
Professor at the Department of Philosophy
of Science and Cultural Studies*

Савельєва М. Ю.

*доктор філософських наук,
професор,
професор кафедри філософії науки
та культурології*

Sukhodub T. D.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Philosophy of Science and Cultural Studies
Centre for Humanitarian Education of the
National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Суходуб Т. Д.

*кандидат філософських наук,
доцент,
доцент кафедри філософії науки
та культурології
Центр гуманітарної освіти
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Сучасне суспільство навряд чи можна дослідити, не враховуючи такий його буттєвий вимір як глобальність. Начебто немає проблем з